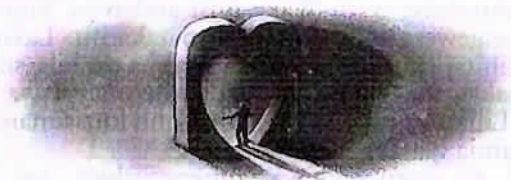

Kuishi Kulingana na Sheria

SABATO MCHANA

Somo la Juma Hili: *Kut. 21:1–32, Kut. 22:16–23:33, 2 Fal. 19:35, Mt. 5:38–48, Rum. 12:19, Mt. 16:27.*

Fungu la Kukariri: “Bwana akamwambia Musa, Waambie wana wa Israeli hivi, Ninyi wenyewe mmeona ya kuwa nimenena nanyi kutoka mbinguni. Msifanye miungu mingine pamoja nami; miungu ya fedha, wala miungu ya dhahabu, msijifanyie” (*Kutoka 20:22, 23*).

Mungu alitaka watu Wake wawe tofauti na watu mataifa yaliyowazunguka. Alitaka kuwathibisha kama jumuiya iliyojitoa ya imani ambayo ingeishi chini ya uongozi na mamlaka Yake. Kila mtu angekuwa chini ya sheria Yake. Waamuzi walipaswa kuchaguliwa kama wasimamizi wa sheria, na makuhani walipaswa kuifundisha. Wazazi pia walikwa na wajibu muhimu.

Katika utamaduni wowote, sheria inafunua kanuni za maisha, malengo, kusudi na tabia ya mtunga sheria. Kwa mfano, Farao alipoamuru kila mtoto wa kiume Mwebrania auawe, sheria hiyo ilifunua jinsi alivyokuwa: mwovu. Kinyume chake, ikiwa mfalme angeweka sheria kwamba kila mtu mwenye umri wa miaka 18 katika ufalme atunukiwe elimu ya juu bure, wengi wangechukulia hii kuwa uthibitisho wa ukarimu na shauku ya mfalme kwa ajili ustawi wa nchi yake.

Sheria ya Mungu inamfunua, yaani, wema Wake, upendo, maadili, haki, na kujizuia Kwake dhidi ya uovu. Kama vile sheria ilivyo takatifu na ya haki, ndivyo Mungu alivyo. Huku ikitengeneza nafasi kwa ajili ya uzima tele, sheria pia inatulinda dhidi ya hatari na majanga. Kumheshimu Mungu, kuheshimiana kati ya mtu na mwenzake, na kwa maadili ya maisha vilikuwa ndiyo msingi wa mfumo Wake wa kutunga sheria.

**Jifunze somo la juma hili kwa maandalizi ya Sabato ya Agosti 30*

Kanuni za Agano

Huko Sinai, kwa kutoa sheria Yake, Mungu aliweka msingi wa kuwafundisha watu Wake jinsi ambavyo, kupitia uhusiano Naye, wangeweza kuishi maisha matakatifu. Lakini kanuni za sheria zilihitaaji kutumika katika maisha ya kila siku, kwa hiyo Mungu akawapa sheria za ziada, ile inayoitwa “Kanuni za Agano.” Lilikuwa jukumu la mahakimu kuzisimamia sheria hizi na kuzitumia ipasavyo.

“Akili za watu, zikiwa zimepofushwa na kuhafifishwa kutokana na utumwa na upagani, hazikuwa tayari kutambua kikamilifu kanuni hizo pana na kina sana za amri kumi za Mungu. Ili masharti ya Amri Kumi yaweze kufahamika na kutekelezwa kikamilifu, maagizo mengine ya ziada yalitolewa, yakifafanua na kutumia kanuni za Amri Kumi. Sheria hizi zilitwa hukumu, kwa sababu zilitungwa katika hekima na haki isiyo na ukomo na pia kwa kuwa mahakimu walipaswa watoe hukumu kulingana na sheria hizi. Tofauti na Amri Kumi, hizi zilikabidhiwa kwa Musa peke yake, ambaye angeziwasilisha kwa watu.”—Ellen G. White, *Wazee na Manabii, Sehemu ya Kwanza*, uk. 320.

Soma Kutoka 21:1–32. Ni kanuni gani mahususi zilitolewa kuhusu watumwa wa Kiebrania, mauaji ya binadamu na majeraha ya mwili?

Kanuni za Agano zimeelezwa katika sura kadhaa (*Kut. 21:1–23:19*). Kanuni na sheria hizi zote zilitolewa ili kukomesha lundo la maovu na kujenga jamii yenye utaratibu.

Sheria za utumwa zilikuwa maalum na hazipaswi kuchanganywa na desturi potofu na ovu ya utumwa wa kisasa au wa zama za kati. Watumwa Waebrania, kwa kweli, walilindwa na kuthaminiwa. Katika jamii za kisasa na za zama za kati, watumishi na watumwa walikuwa mali ya mmiliki wao, ambaye angeweza kufanya chochote anachotaka nao. Kinyume chake, sheria za kibiblia zilidhibiti mambo kwa namna tofauti. Utumwa ulikuwa na ukomo wa miaka sita (*Kut. 21:1, 2; Yer. 34:8–22*), na katika mwaka wa saba, watumwa wote walipaswa kuwekwa huru isipokuwa waliotaka kukaa na bwana zao. Mabwana pia walipaswa kuwapa pumziko siku za Sabato (*Kut. 20:9, 10*) na kuwapatia mahitaji yao ya msingi.

Ingawa, katika sehemu kubwa ya dunia desturi potofu ya utumwa uliorasimishwa kwa sehemu kubwa imekomeshwa, ni njia zipi ambazo baadhi ya kanuni zake bado zipo, na tunaweza kufanya nini, katika mazingira yetu yenye mipaka, ili kupambana na kanuni hizi?

Sheria za Maadili

Kwa rehema za Mungu, aliwafundisha waamuzi jinsi ya kushughulika na watu katika hali mbalimbali kuhusu haki za mali. Uchunguzi kifani kadhaa umetajwa moja moja, ukionesha nini cha kufanya ikiwa ng'ombe dume alishambulia ng'ombe wa jirani, ikiwa watu waliiba mnyama wa kufugwa na kumuua, ikiwa wanyama walilisha shambani au shamba la mizabibu la mmiliki mwingine, ikiwa kitu ambacho mtu aliazima kiliibwa kutoka kwake, au ikiwa mnyama wa kukodishwa alijeruhiwa au kufa (*Kut. 21:33–22:15*).

Soma Kutoka 22:16–23:9. Ni masuala gani yalishughulikiwa katika sheria hizi na kwa namna gani?

Sheria za Mungu zilijumuisha masuala mbalimbali. Kulikuwa na kanuni mahususi dhidi ya kudhalilisha au kushusha hadhi watu. Hakutaka unyonyaji wa aina yoyote. Katika rehema Zake, Mungu husahihisha mielekeo ya dhambi ya moyo wa mwanadamu na kuzuia mielekeo ya asili ya watu. Jamii ilipaswa kudumu kuwa salama, uovu uondolewe, na mahusiano mazuri baina ya watu yastawishwe. Haki na upendo lazima vitawale matendo yote.

Soma Kutoka 23:10–19. Ni masuala gani muhimu yalishughulikiwa hapa?

Sabato na sikukuu zilihusu ibada na zilikuwa ukumbusho wa matukio muhimu katika historia ya wokovu. Ibada ilikuwa na kanuni makini zinazoiongoza kwa sababu huu ulikuwa msingi wa kiteolojia kwa shughuli zingine zote. Sabato ilianzishwa wakati wa Uumbaji (*Mwa. 2:2, 3; Kut. 20:8–11*), ilihusiana na wokovu na ukombozi wa Israeli (*Kum. 5:12–15*), na, kwa njia madhubuti, inaelekeza katika kumwabudu Mungu kama Muumbaji, Mkombozi, na Bwana wetu (*Marko 2:27, 28*).

Wakati huohuo, kulikuwa na sikukuu tatu muhimu ambazo Israeli walitakiwa kusherehekea kila mwaka: (1) Pasaka au Sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu katika majira ya kuchipua (kwa kawaida ni katikati ya Machi hadi katikati ya Aprili); (2) Pentekoste au Sikukuu ya Mavuno (au Sikukuu ya Majuma) majuma saba baada ya sikukuu iliyotangulia, hivyo kuanza siku 50 baadaye; na (3) Sikukuu ya Vibanda au Sikukuu ya Mkusanyo katika majira ya majani kupukutika (kwa kawaida ni katikati ya Septemba hadi katikati ya Oktoba; tazama pia *Kut. 34:18–26, Law. 23:4–44, Hes. 28:16–29:40, Kum. 16:1–16*).

Mpango wa Mungu wa Awali

Soma Kutoka 23:20–33. Mungu alitaka kutumia njia gani ili kuitwaa Nchi ya Ahadi?

Halikuwa kusudi la Mungu kwa Waisraeli kupigania nchi yao mpya; walipaswa kupewa. Ilikuwa imeahidiwa kwa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo na ilipaswa kupokelewa kama zawadi ya pekee ya Mungu kwa Israeli.

Mfano wa kuitwaa Nchi ya Ahadi ulioneshwa wakati wa kuvuka Bahari ya Shamu. Mungu aliwapigania watu wake na kuwapa ushindi kamili dhidi ya wale waliopanga kuwaua (*Kut. 14:13, 14*). Wamisri walishindwa kwa sababu Bwana aliingilia kati kimiujiza. Vivyo hivyo, katika wakati wa mfalme Senakeribu wa Ashuru, Mungu pia alilishinda jeshi kubwa la Waashuru, lenye zana nyingi, na lenye mafunzo bora, lakini bila Waisraeli kupigana. Mungu alitoa ushindi kwa sababu Mfalme Hezekia aliliamini neno la Mungu alilopewa kupitia kwa nabii Isaya (*2 Fal. 19:35, Isa. 37:36*).

Mungu alimwambia Ibrahimu kwamba uzao wake usingepewa Nchi ya Ahadi mara moja, lakini tu baada ya miaka 400 (*Mwa. 15:13–16*). Kwa nini? Sababu ilihusiana na uovu wa wakazi wa nchi ya Kanaani. Mungu alikuwa akitenda kwa rehema na watu hao na kuwapa kipindi kingine cha neema ili watubu. Hata hivyo, waliendelea katika uasi wao dhidi ya Mungu na maadili Yake, hivyo wakati uovu wa mataifa hayo ulipokamilika, Mungu alikuwa tayari kuwapa Waebrania nchi yao kama nchi yao mpya ya asili.

Kwa kuongezea, Mungu aliahidi kwamba angeyafukuza mataifa hayo kabla ya Israeli kwa njia mbili zisizo za kawaida lakini zenye nguvu sana: (1) kwa kupeleka utisho na hofu kwa mataifa maovu, na (2) kwa mavu ambao wangewafukuza watu. Kabla ya Waisraeli kufika katika nchi yao mpya, adui zao wangeondoka mahali hapo, na “wakuonyeshe maungo yao” (*Kut. 23:27, 28*).

Wajibu muhimu katika kuitwaa Nchi ya Ahadi ungetekelezwa na Malaika wa Mungu. Mjumbe huyu alikuwa Kristo, aliyewaongoza Israeli, alizishinda nchi nyingi, na kuwalinda. Alikuwa nguzo ya wingu akiwaongoza wakati wa mchana na nguzo ya moto wakati wa usiku. Israeli walipaswa kuzingatia kwa uangalifu na kumsikiliza kwa sababu alikuwa na mamlaka ya kiungu (*Kut. 23:21*). Kutojali mapenzi ya Mungu na kutoamini uongozi wake kungefanya kusonga kwao mbele kuwa na ugumu.

Wazo hili, la Mungu kuwapa wale wapagani miaka mingi kubadili njia zao, linatufundisha nini kuhusu neema ya Mungu na pia kuhusu mipaka ya neema hiyo kwa wale wanaokataa kuipokea?

Jicho kwa Jicho

Soma Mathayo 5:38–48. Je, Yesu anafasiriye maana ya sheria ya kulipiza kisasi? Tunapaswa kuitumiaje leo?

Katika Hubiri la Mlimani, Yesu Kristo alitaja maandiko kutoka Agano la Kale, maandiko ambayo watu walikuwa wanayafahamu kwa hakika. Hata hivyo, Alikuwa akizungumza kwa kupinga tafsiri za wakati huo za marabi, ambazo kwa karne nyingi zilikuwa zimeacha kusudi la awali la sheria hizi. Yaani, mapokeo ya wanadamu hayakuficha tu kusudi la Neno la Mungu lakini katika visa fulani (fikiria kanuni za Sabato na zilichofanya kwa amri ya Sabato) yalikuwa yamepotosha kusudi na maana zake. Kwa maneno Yake, Yesu alikuwa anarejesha maana ya asili ya sheria hizi.

Juu ya Mlima wa Baraka, kwa kuwaelekeza wasikilizaji Wake nyuma katika kusudi na maana ya asili ya maandiko, Yesu alikuwa akitafuta kusahihisha baadhi ya tafsiri hizi zisizo za kweli.

Aya ya Kutoka 21:24 inayozungumzia “jicho kwa jicho, jino kwa jino” ilinukuliwa katika Mathayo 5:38 (“mmesikia . . . lakini mimi nawaambia”) na kurejelea lex talionis, kinachojulikana kama sheria ya kulipiza kisasi. Aya hii pia inatumika katika maeneo mengine katika Biblia (*Law. 24:20, Kum. 19:21*).

Kusudi la asili la sheria hii ilitungwa kupinga kisasi chochote binafsi. Lilikuwa ni kukomesha uhasama wa muda mrefu wa kindungu, au kulipiza kisasi bila uchunguzi kwanza. Jeraha lilipaswa kutathminiwa na waamuzi, na kisha fidia inayofaa ya fedha ingethibitishwa na kulipwa. Desturi hii ilifanywa ili kuwazuia watu “kujichukulia sheria mikononi mwao.” Haki ilipaswa kutendeka, lakini ilipaswa kufanywa kulingana na sheria ya Mungu.

Yesu Kristo, ambaye alimpa Musa sheria hizi za kijamii, alijua kusudi la sheria hii; kwa hivyo, angeweza kuitumia kwa namna isiyo na upendeleo, kwa mujibu wa kusudi lake la asili. Kusudi lililokuwa nyuma yake lilikuwa kuleta haki na upatanisho, na kurejesha amani.

Mtu anaweza kusema kwamba, kwa namna fulani, haki inaashiria aina ya kisasi. Matumizi yanayofaa ya sheria hizi yalikuwa, ilionekana, ni jaribio la kupata uwiano sahihi kati ya mawazo ya haki na kisasi.

Kutambua kwamba siku moja haki itakuja kunakusaidiaje kukabiliana na ukosefu udhalimu wote tunaona ulimwenguni sasa?

Kisasi

“Wapenzi, msijilipize kisasi, bali ipisheni ghadhabu ya Mungu; maana imeandikwa, ‘Kisasi ni juu yangu mimi; mimi nitalipa, anena Bwana’ ” (Warumi 12:19, tazama pia Kum. 32:35).

Ni ahadi na amri gani zinazopatikana katika aya hizi, na zinahusiana vipi kwa ukaribu?

Mpaka Bwana atakapoleta haki inayokosekana sasa, ilikuwa ni wajibu wa waamuzi katika Israeli ya kale kutekeleza sheria na kuamua adhabu ya haki wakati dhara au jeraha lilipotokea. Lakini walihitaji ukweli kwanza. Tatizo lilikuwa kwamba walimu wa sheria katika wakati wa Kristo walitumia sheria hii kwa njia iliyofungua mlango wa kisasi binafsi. Kwa kufanya hivyo, kanuni iliondolewa katika muktadha wake, na kusudi la awali lilikosekana. Kwa hiyo, walikuwa wanatetea kile ambacho sheria ilikataza.

Soma Mathayo 6:4, 6; Mathayo 16:27; Luka 6:23; na 2 Timotheo 4:8. Maandiko haya yanatuambia nini kuhusu jinsi Yesu alivyozitazama kanuni za thawabu na adhabu?

Yesu hakupinga kanuni ya thawabu na adhabu. Haki ni suala la kanuni; ni sehemu muhimu ya maisha. Hata hivyo, hakuna mtu yeyote anayepaswa kuchukua jukumu la hakimumu, mwamuzi, na “mtekeleza hukumu” juu yake mwenyewe. Ingekuwa rahisi kiasi gani kwetu kupotosha haki! Si juu yetu kulipiza madhara. Ikiwa uovu fulani unapaswa kushughulikiwa, hili lazima lifanywe na mahakama yenye lengo; ni kazi ya mahakimu.

Katika muktadha huu Yesu anatuambia tuwe wakamilifu kama “Baba yenu wa mbinguni alivyo mkamilifu.” Tunawezaje kuwa wakamilifu kama Mungu Mwenyewe? Upendo usio na ubinafsi ndio sifa kuu ya Mungu. Anawafundisha wafuasi wake jinsi ya kuwapenda maadui zao na kuwaombea wale wanaowaudhi. Ukamilifu wa kweli ni kupenda, kusamehe, na kuwa na huruma (Luka 6:36), hata kwa wale wasiotahili. Kanuni hii, na matendo inayosababisha, ndiyo maana ya kuakisi tabia ya Mungu.

Ni njia zipi ambazo, kila siku, tunaweza kujifunza kupenda kwa njia tuliyoamriwa? Kwa nini hili daima linahusisha kuifia nafsi?

Jifunze Zaidi: Soma Ellen G. White, "Sheria Yakabidhiwa kwa Israeli," uk. 312–325, katika *Wazee na Manabii, Sehemu ya Kwanza*.

Kwa sababu tunaishi katika eneo la adui yetu, haishangazi kwamba tunaweza kuumizwa katika maisha halisi kwa mbinu zake stadi na zenye udanganyifu. Ni nani kati yetu ambaye hajajua maumivu na mateso, yote yaliyosababishwa na dhambi na ulimwengu ulioanguka wenye dhambi tunamoishi? Ni sehemu tu ya maisha sasa, cha kusikitisha. Hata hivyo, Mungu anatupatia uwezo wa kukabiliana nayo.

"Mwokozi wa thamani atatuma msaada wakati tunaouhitaji. Njia ya kwenda mbinguni imewekwa wakfu kwa njia ya alama ya nyayo Zake. Kila mwiba unaomiza nyayo zetu ulijeruhi nyayo Zake. Kila msalaba ambao tunaitwa kuubeba ameubeba kabla yetu. Bwana huruhusu mashindano, kuiandaa roho kwa ajili ya amani. Wakati wa taabu ni wa mateso makubwa kwa watu wa Mungu; lakini ni wakati wa kila muumini wa kweli kutazama juu, na kwa imani aweze kuuona upinde wa ahadi ukimzunguka pande zote."—Ellen G. White, *Pambano Kuu*, uk. 521.

Maswali ya Kujadili:

- 1 Watu kwa karne nyingi wamehangaika kuelewa ukweli kwamba Bwana aliyafukuza mataifa hayo ya kipagani kutoka katika nchi zao, na wakati mwingine hata kufutiliwa mbali. Kwa kweli, inatatiza. Hata hivyo, kwa namna gani kutambua kwamba upendo wa Mungu lazima udhihirishe haki pia kunapaswa kutusaidia kutumaini kwamba, hata katika matukio haya, upendo Wake, si haki Yake tu, ulifunuliwa?
- 2 Tafakari zaidi ukweli kwamba mara tu baada ya maneno yote ya Yesu kuhusu kuwapenda wengine, hata maadui zetu, na hata wale wanaowakuchukia, anatuambia, "Basi ninyi mtakuwa wakamilifu, kama Baba yenu wa mbinguni alivyo mkamilifu" (Mt. 5:48). Kwa nini Yesu aliitoa amri hii baada tu ya amri hizi zingine? Alikuwa anatuambia nini hapa kuhusu inachomaanisha si tu kuwa "wakamilifu" bali kuwa wakamilifu kama "Baba yenu wa mbinguni"?
- 3 Mtume Paulo alikuwa na mtazamo chanya na wenye kutia moyo kwa sheria ya Mungu na kazi Zake, hata hivyo alipinga matumizi mabaya ya sheria. Kauli yake kwamba "hamwi chini ya sheria, bali chini ya neema" inamaanisha nini (Rum. 6:14)? Ni kwa njia zipi tunaweza kutumia sheria vibaya?
- 4 Kuna tofauti gani kati ya haki na kisasi? Je, ni dhana tofauti kabisa au udhihirisho tofauti wa wazo moja? Tunajuaje ikiwa shauku yetu kwa ajili ya haki si shauku hasa ya kulipiza kisasi?